İsviçre Mektubları

Bir tıbbî kongrede görülen ve duyulanlar

Yazan: Dr. Kemal Saraçoğlu

Dünyayı doktorlar idare etseydi, acaba durum nasıl olurdu? Kongreye tekaddüm eden gece Bâle'de Üç Kral Otelinde bir tanışma toplantısı yapılmıştı. Orada grup grup toplanarak çay içenler yarı ciddi yarı şaka bir çok şeyler konuşuyorlardı. Benim, Profesör Tevfik Sağlamın Lausanneli Profesör Michaud, Macar Profesör Hetenyi, Avusturyalı Profesör Hittmair'in masasında ortaya böyle bir mevzu atıldı. Tabii bu iş durup dururken olmadı. Herkes bugünkü huzursuzluktan ve sinirli siyasi havadan kendini kurtaramıyor, ne yapılsa lâkırdı dönüp dolaşıp siyasete dayanıyordu. Tabiî ilk söz söyliyenler doktorların harb istiyemiyeceğinden, beşeriyetin hastalıklarını tedavi edeceğinden bahisle buna taraftar oldular. Birisi Clemenceau'yu ileri sürdü ve Fransaya olan hizmetlerini saydı döktü. O gerçekten tıbbiyye mektebinden mezundu. Ama doktorlukla alâkası da bundan ibaretti. Ben bunu onlara bir hikâye ile anlattım:

Bir gün kabine toplantısında, nazırlardan biri, galiba adliye nazırı, kalbinde bir fenalık hissetmiş, ilk yardım için derhal başvekilin doktor olduğu akla gelmiş. Clemenceau da hastayı şöyle bir muayene ederek (bir şey değil, şimdi geçer) demiş. Fakat bir kaç dakika sonra da hasta bu dünyadan öbür dünyaya geçmiş. Bu hikâyem onları bir hyali güldürdü. Onun üzerine bir meslekdaş şimdiki Fransız Başbakanı Queille'in de bir hekim olduğunu ve tarihte böyleleri bulunduğunu söyledi. Tevfik Sağlam, merhum Refik Saydamın muvaffakıyetli Başvekilliğinden ve Tevfik Rüşdü Arasın Hariciye Vekilliğinden bahsetti. Velhasıl kendi kendimizi medhedip dururken Tevfik Sağlam çok güzel bir espri ile bu bahsi kapadı:

— Dünyayı hekimler idare etseydi, kendi aralarında ilmî münakaşalara dalarlar, dünyayı unuturlar, ve hiç olmazsa zavallı hasta dünya da kendisile uğraşanlardan kurtularak başını dinlendirirdi...

Bu sözler çok hoşa gitti ve bu işi tatlıya bağlamış olduk.

***

İlmî toplantının ilk günü benden başka daha dört kişinin tebliği vardı. Bunların her biri dünya çapında şöhret yapmış, ilme kendilerinden bir çok şeyler katmış olan âlimlerdi. Kimsenin aklına bir şey gelmesin diye söz vermeyi alfabetik sıraya göre tanzim etmişlerdi. Onun için ilk sözü İskandinavyada ve bütün dünyada hatırı sayılır bir hoca olan Ask-Upmark adındaki zata verdiler. Beyin zarı altında husule gelen kanamaların sonunun nereye varabileceğini çok kısa ve veciz bir şekilde anlattı. Projeksiyon yaptı. Beğenildi ve münakaşa edildi. Ama, bu didon sakallı, sevimli yüzlü, 1.85 boylu muzib adamla benim aram iyi değil, çünkü (gelecek toplantıyı ne diye Boğaziçinde yapmıyoruz?) diye ortaya bir teklif atıp beni terletti, geçen yazımda anlattığım gibi yurdumuz için çok şerefli ve hattâ iktisadî bakımdan kârlı olan bu teklifi, ne yazık ki memleketimizin bir iki bin hekimi barındıramıyacağı korkusile ben duymamazlığa geldim.

İkinci olarak sözü tanınmış İtalyan müelliflerinden Condorelli aldı. Kara kan damarlarında tansiyon yükselmesinin de kırmızı kan damarlarındaki gibi önemi olduğunu belirtmeye çalıştı. Doğrusunu söylemek lâzımsa münakaşaya katılan ve katılmıyan herkesin bu zattan memnun kaldığını söyliyemiyeceğim. Gerçi mevzuu önemli idi. Çünkü kara kan damarında tansiyon yükselmesinin maruf şekli, kalbın falso ettiği hallerdir. Halbuki bu zat ondan değil de bildiğimiz tansiyonun kırmızı kan damarındaki yerine kara damarındaki şeklinden bahsediyor.

İyi hoş ama, herkes, almanca, fransızca ve ingilizce gibi dünyanın maruf bir kaç lisanile tebliğini yapıyor, iştirak edenlerin hemen hepsi de bu dilleri bildiği veya hiç olmazsa anladığı için söylenilenden manâ çıkartabiliyordu. Bu zat ise kalktı italyanca söyledi. Orada italyanca bilen kaç kişi var? Tercüme edilmeye kalkılsa vakit yok!.. Velhasıl tatsız bir şey oldu. İşin tuhafı adamcağız az çok fransızca biliyor, tebliğini fransızca hazırlıyabilirdi, ama kimbilir belki fazla nasyonalisttir de ondan böyle yapmıştır.

Üçüncü olarak Madridli Profesör Diaz söz aldı. Fransızca olarak (vücudda gıda maddelerinin hazımdan sonra geçirdiği çeşidli safhalarda böbreğin rolü) konusu üzerinde konuştu. Bu da güzeldi, münakaşa edildi.

Dördüncü söz alan zat Montpellierden Profesör Giraud idi. Bu zatın mevzuunun taşıdığı isim çok dikkati çekmişti: (Yalnız beyinde ve göz dibindeki damarlarda olup başka yerde olmıyan bir tansiyon yükselmesi)... Çok güzel söz söyliyen bu zarif Fransız müellifinin tebliği ne yazık ki fazla nazarî bulundu ve kendisi biraz hırpalandı. Ben kendi hesabıma enteresan buldum. Fikrimce müellif bu mevzuu bir keşif, kendisinin bulduğu bir yenilik şeklinde ileri sürmesi belki daha iyi olurdu. Ama ne yapalım ki her yiğitin bir yoğurt yiyişi vardır. Beşinci olarak alfabe sırasına göre sıra bana geldi. Daha evvelki yazımda bildirdiğim gibi (akciğer vereminde, ciğerdeki tahribatına bağlı olmaksızın başka sebeblerle husule gelebilen kan tükürmeler) den bahsettim. Yaptığımız lâboratuvar araştırmalarının neticelerini bildirdim. Alâka ile dinledilcr. Önce Holandanın Utrecht şehrinde hoca olan ve dünyaca tanınmış mesaisi bulunan Profesör de Langen bu kanamalarda damar tıkanmalarının rolüne işaret etti. Sonra Profesör Ascoli mevzuu çok enteresan buldu ve bu kanamalarda hem sıtmalı, hem veremli kimseler üzerine dikkati çekerek sıtmanın rolünü belirtti. Ascoli sıtma üzerinde çok mesaisi olan ve bütün dünyanın elini öptüğü muhterem bir pirifâni... Bu kadarla kalmadı. Tatil esnasında da bu mevzu üzerinde benimle hasbihale devam etti. Adresini verdi ve beni mutlaka İtalyaya kendisini ziyarete davet etti.

Mevzuum üzerinde dördüncü olarak münakaşaya giren Liège hocası Profesör Roskam da tebliğimle ilgili olan dünya istatistiklerinin fakirliğinden şikâyet etti. Konuşanlar beni tenkid değil, teyid ettiklerinden kendilerine teşekkür ettim ve böylelikle birinci günün mesaisi sona erdi.

***

Toplantı salonundan ayrılırken bile grup grup sokakta konuşmalara devam ediyoruz. Toplantı sırasında söz almamış olanlardan sokakta rastladığım herkes beni tebrik etti. Böylelikle bu külfetli seyahatin yurdum için şeref verici olduğuna kani olarak vicdanî bir haz duydum. Esasen ilk iyi notu veren hocam Profesör Tevfik Salğam oldu. Hatır için konuşmak âdeti olmıyan titiz hocam, kürsüden indiğim zaman, neşesi gözlerinden okunuyor ve talebesini hararetle tebrik ediyordu. İşin lâtifi kürsüde bir İsfenks gibi sessiz oturan Amerikalı reisimiz Profesör Snell yolda bana dedi ki:

— Almanca bilmediğim için maalesef söylediklerinizi anlamadım. Fakat bilen bir arkadaşım anlatınca almanca bilmediğime üzüldüm.

Dedi. Bak hele, şu soğuk zannettiğimiz büyük adam, meğer icabında ne kadar cana yakın konuşuyormuş. Otelin kapısında İsveçli dostum Profesör Helmgren beni gördü. Seksen yaşına rağmen gayet dinç ve dimdik duran bu ateşli hoca, (söz hürriyeti olmıyan yerlerden gelenleri istemiyoruz) diye bağıran yaman adam, öyle iltifat olsun diye konuşacak cinsten değil... Pek sert bir şey... Tebrik etti. (İsveçe gel, orada sana neler göstereceğim) dedi. Yanında hürmetle dimdik duran halefi madam Nana Guvartz da onun gibi iltifatta bulundu. Biz İsveçli pirifâni hoca ile pek kaynaşmış olacağız ki, bazan yemek salonunun en uzak köşelerinden gözlerile beni arar, mutlaka selâm verir iltifat eder.

Bu seyahat, bana bir defa daha gösterdi ki ilim adamlarımızın her vesileden istifade ederek milletlerarası toplantılara gönderilmesi lâzım. Onlara müşkülât çıkarmak değil, para vererek teşvik ederek, hattâ vazife edinerek bunu temin etmeliyiz. Halbuki harb bitelidenberi böyle toplantılara gitmeyi millî ve vatanî birer hizmet telâkki ederek gidenlerin hepsi derdlerini dökseler çok acı şeyler işitirsiniz. Bir elçimizin dediği gibi evvelâ böyle bir şeyin lüzumuna inanmak, pehlivanlarımızın kazandırdıkları büyük şerefi kâfi görmeyip manevî kuvvetimizi de göstermek için fedakârlık etmek lâzım. Kimbilir, belki bu da olur!..

Şehir haberleri

Dün Teknik Üniversite törenle açıldı

Rektörün nutkundan sonra ilk ders verildi

İstanbul Teknik Üniversitesi 65. ci tedrisat yılına dün sabah saat 10 da Üniversite Konferans Salonunda yapılan töreni müteakıb girmiştir. İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Sıddık Sami Onarın eski ve yeni mezunlarla, öğrencilerin iştirak ettiği toplantıyı, Üniversite Rektörü Prof. Dr. Hamdi Peynircioğlu bir hitabe ile açmış ve Teknik Üniversitenin tarihçesini yapmıştır. Hatib bundan sonra, memleketimizde ilk üniversite fikrini hakikate çeviren Ebedî Şef Atatürkü anarak, sözlerine şöyle devam etmiştir:

«— Üniversitemize tahsis edilen Taşkışla binası ile teşkilâtımızı daha genişletmek imkânını bulacağız. Cumhuriyetin ilân edildiği sene mektebimizdeki talebe sayısı 170 idi, bugün ise bu sayı 1500 ü geçmiştir. Üniversitemiz bugün, garbın bir çok teknik üniversiteleri seviyesine ulaşmış ve hattâ geçmiştir. Üniversitemizin 1948-49 ders yılı hepimiz için başarılı olsun.»

Bundan sonra kürsüye gelen Ord. Prof. Emin Onat, mimarinin gelişmeleri mevzuunda ilk dersini vermiş ve toplantı bu suretle nihayete ermiştir.

Cumhuriyet Bayramını kutlama programı hazırlıkları

Bu sabah saat onda Vilâyette Vali ve Belediye Başkanı Lûtfi Kırdarın başkanlığında, resmî daireler, bankalar mümessilleri ve tanınmış kimselerin iştirakile bir toplantı yapılarak Cumhuriyetin yirmi beşinci yılını kutlama programı üzerinde görüşülecek ve bazı kararlar alınacaktır. Hükûmet, bu kutlamanın parlak olmasını istemektedir. Ankarada da muazzam bir geçid töreni yapılacaktır. Bu törene İstanbul ve diğer şehirlerimizden birkaç bin izci iştirak edecektir.

Mareşal Fevzi Çakmak iyileşiyor

Bayramda biraz rahatsızlanan Mareşal Fevzi Çakmağın sıhhati iyiye doğru gitmektedir.

Mareşal ve Millet Partisinin bazı sunucuları bu ay sonuna doğru Karadenizde bir tetkik seyahatine çıkacaklardır.

Amerikan Elçisi, yarın şehrimize geliyor

Amerikanın Ankara Büyük Elçisi George Wodsworth, yarın uçakla şehrimize gelecektir. Büyük Elçinin İstanbula bu ilk ziyaretidir. Kendisi pazara kadar şehrimizde kalacak ve sefaret erkânile görüşecektir.

Fransız Parlamento Heyeti

Büyük Millet Meclisinin davet ettiği Fransız Parlamento Heyeti, bu ayın 23 ünde şehrimize gelecek ve Cumhuriyet Bayramını Ankarada geçirecektir. Heyet, Meclisin 1 kasım toplantısında hazır bulunacaktır.

Karadeniz seferleri normalleşti

Karadenizde havaların sakinleşmesile seferler normal halini almıştır. Cumhuriyet vapuru üç gün teahhurla bugün gelecek ve perşembe günü yük almadan kalkacaktır.

Yüksek Ekonomi Okulunda

Yüksek Ekonomi Okulunda namzed talebe kaydına 16 ekim cumartesi günü nihayet verilmiş ve beş yüz talebenin kaydı yapılmıştır.

Trabzon vapurunu teslim alacak heyet gitti

İsveçe ısmarlanan Trabzon vapurunu teslim almak için Denizyollarından dört kişi İsveçe gitmiştir. Geminin mürettebatı, heyetin göndereceği telgraf üzerine uçakla hareket edecektir.

Belediye, acele kömür istiyor

Belediye İktisad Müdürlüğü, Tarım Bakanlığına tekrar müracaat ederek kömür istihsalâtının arttırılmasını ve sevkiyatın acele yapılmasını istemiştir.

Cassado'nun, Filârmoni Derneği Senfonik Orkestrası ile Konseri

Viyolonselist Cassado, Cemal Reşid Rey idaresinde Senfonik Orkestra ile Saray sinemasında 21 ekim perşembe saat 18.30 da bir konser verecektir. Programda Haydn ve Saint Saens'ın konçertoları vardır.

Nuri Demirağ aleyhindeki dâva

Bundan bir müddet evvel Millî Kalkınma Partisi lideri Nuri Demirağ aleyhine, Partinin Müfettişi Hülki Kurtkaya ile Parti Muhasebecisi Hicri Çapanoğlu tarafından bir dâva açılmıştı. Dâvanın mevzuu, Hülkinin, Hicriye gönderdiği bir mektubun Nuri Demirağ tarafından açılıp okunması ve teşhir edilmesi idi. Bundan bir evvelki celseye gelmiyen liderin ihzaren celbine karar verildiğinden Nuri Demirağ, dün sabah ihzarlı olarak mahkemeye gelmiş bulunuyordu.

Bir şey söyleyip söylemiyeceği sorulan sanık Nuri Demirağ şunları anlatmıştır:

«— Hülki ve Hicri, benim kendilerini haysiyet divanına vermemden muğberdirler. Mektub masamda zaten açıktı, bunun için okudum. Mektubda, Hülki bir Yahudi ile karaborsa işi yaptığını açıklıyordu. Bu sebeble mektubu haysiyet divanına verdim; ikisi de tardedildiler.»

Duruşma, bir şahidin celbi için başka güne bırakılmıştır.

Bir otomobil kazası

Ömer Mitayoğlunun idaresindeki 1567 plâka sayılı otomobil, Kadıköyde, Nuran isminde küçük bir kız çocuğuna çarparak ağır surette yaralanmasına sebeb olmuştur.

Güzel İzmir Nakliyat Ambarını soyanlar

Bundan üç gün evvel, Unkapanında Güzel İzmir Nakliyat Ambarını soyan Kâmil Ermeydanı ile Cemal Sunar, dün Emniyet İkinci Şube memurları tarafından yakalanarak tevkif edilmişlerdir. Otuz bin lira değerindeki basmaların bir kısmı elegeçirilmiştir.

Boğazda, zarif giyinmiş genc bir kadının cesedi bulundu

Balıkçılar, evvelki gece Bebek açıklarında bir kadın cesedi görmüşler ve bunu sahile çıkararak, hâdiseyi zabıtaya bildirmişlerdir. Gayet zarif giyinmiş bir genc kadına aid olan cesed, dün Adalet doktoru tarafından muayene edilmiş, cesedde şüpheli yara, bereler görüldüğünden ölüm sebebinin tayini için Morga kaldırılmıştır. Henüz hüviyeti tesbit edilemiyen kadının ölümündeki esrarın, bir, iki gün içinde çözüleceği umulmaktadır.

ZİLHİCCE 16 SALI

	Öğle	İkindi	Akşam	Yatsı	İmsak
Vasati	11.59	15.01	17.24	18.56	4.37
Ezani	6.35	9.37	12,00	1,31	11,12

MİLLÎ KÜLTÜR MESELELERİ

İlmî usullerle yaratılmış türkçe ve müstakil bir ilim dili lâzımdır

Yazan: Ord. Prof. SADRİ MAKSUDÎ

Bundan evvelki sohbetlerimizde dil ıslahı cereyanının Türk milletinin medenî inkişafında tabii ve zarurî bir hâdise olduğunu hatırlatmağa çalışmıştık.

Malûm olduğu üzere, memleketimizde dil ıslahı işinin, ilmî ve edebî dilimizi türkçeleştirme cereyanının bir çok aleyhtarları da vardır .

Dil ıslahı aleyhinde söylenen ve yazılan bütün fikirler aşağıdaki noktalarda *hulâsa edilebilir:*

1 — Dil ıslah edilmez, diller kendi kendine inkişaf ederler.

2 — Dilleri büyük edib ve şairler ıslah ederler, dil kurumları değil.

3 — Osmanlı devrinden kalma yazı dili gayet mükemmel bir dildir. Bu dile dokunmak, milletin bir kültür unsuruna tecavüzdür, bir «cürüm» dür.

4 — Osmanlıcadaki arabça ve farsça kelimeler türkçeleşmiş, bütün milletin malı olmuşlardır, onlar artık yabancı kelimeler değil, «Türkçe» kelimelerdir.

5 — Osmanlı yazı dili «kendi kendine» tedricî surette türkçeleşmekte idi, müdahaleye hacet yoktu.

6 — Dil kurumu tarafından ortaya atılmış kelime ve ilmî terimlerin çoğu Türk dilinin ruhuna, bünyesine ve gramerine aykırı, çirkin, «gayrimenus» türkçe oldukları da şüpheli «acayib» kelimelerdir. Bu yeni «uydurma» kelimeler ilim dilimizi çirkinleştiriyor.

7 — Dil kurumu ilim dili yaratma gibi mühim bir tarihî vazifeyi başaracak kudrette bir müessese değildir. Bu iş hükûmet müdahalesi haricinde çalışan, salâhiyetleri bütün millet münevverlerince tanınmış dil âlimlerile edebiyat sahasında temayüz etmiş şahsiyetlerden mürekkeb bir dil akademisi tarafından yapılmalıdır.

İşte, dil ıslahı işine itiraz edenlerin söyledikleri esas fikirler bunlardan ibarettir. Bu noktalardan birincisi üzerinde duracak değiliz. Bundan evvelki sohbetimizde bu fikrin yanlış olduğunu isbata çalışmıştık.

Geçelim ikinci noktaya:

«Dili şair ve edibler ıslah eder, dil kurumları değil».

Bu fikir de mutlak surette doğru değildir. Bu fikirde de bir anlayış hatası vardır. Burada «ıslah» tan murad dili güzelleştirme, dilin ifade kudretini arttırma ise bu fikir doğrudur.

Hakikaten, millî dilde «mevcud» olan kelimeleri «üstadane» kullanmak, mecaz, istiare ve kinayeler vasıtasile dilin ifade kudretini arttırmak, cinas, ibham gibi kelime ve manâ oyunlarile yazı üslubünü süslemek suretile halk dilinden incelemiş bir şiir lisanı, tâbir caizse, «kıvraklaşmış» bir nesir lisanı yaratanlar şair ve ediblerdir.

Eğer «dili şair ve edibler ıslah eder» den murad «ilim dili» yaratma, yeni ilmî ve edebî ıstılahlar icadetme işi ise, bu fikir her zaman doğru değildir. Çünkü ilim dili yaratma, doğrudan doğruya şair ve ediblerin *vazifesi değildir.* Onların esas missiyonu millî dilde «mevcud» kelimeler vasıtasile edebî eserler yaratmaktır.

Şiirle olsun, nesirle olsun, her yazılmış eser bir dil mimarı, dil sanatkârı tarafından inşa edilmiş bir manevî binadır. Bu binanın tuğlaları millet dilinde mevcud kelimelerdir. Maddi binaların tuğlalarını mimar kendisi yapmadığı gibi manevi binaların mimarı olan şair ve edibler de umumiyetle kelime ve ıstılah yaratmakla uğraşmazlar. Bu ihtisas taleb eden teknik bir iştir. Bunun için şair veya edibin aynı zamanda bir lisan âlimi ve cibillî bir lisaniyatçı olması lâzımdır. Herhangi bir şairin bu vasıfları haiz olması zarurî değildir. Çünkü iki mısra şiir yazamıyan lisan âlimleri görüldüğü gibi, çok büyük edebî dehaya malik olduğu halde «lisaniyat» sahasında pek âlim olmıyan şair ve edibler de görülmüştür.

Fakat büyük bir şair veya edib aynı zamanda millî lisaniyat sahasında da derin vukuf sahibi bir lisan âlimi ise bu gibi şair ve edibler millî dili yeni kelimeler, yeni ıstılahlarla zenginleştirme işinde dahi millete rehber ve örnek olabilirler. Milletlerin tarihinde büyük şair olduğu halde teknik manâda da dil ıslahına hizmet etmiş şairler görülmüştür. Romanın ilk büyük şairi Ennius (m. e. 239 - 169) Yunanca kelimelerin mukabili olarak pek çok lâtince kelime yaratmıştır.

İran şairi Firdevsi de pek çok unutulmuş farisî kelimeleri ıhya etmek ve yeni ifade tarzları yaratmak suretile fars diline hizmet etmiştir.

Alman şairi Göte, pek çok yeni ıstılahlar yaratmıştır.

On birinci asırda Çini Türkistanda yaşamış Türk şairi Yusuf Has Hacib Türk dilinde mevcud köklerden yeni ıstılâhî tâbirler icad etmiştir. Bu isimleri anılan büyük şairler aynı zamanda millî dillerindeki kelime hazinesine gerçekten vakıf lisan âlimleri oldukları için teknik manâda da dil ıslahına hizmet edebilmişlerdir.

Büyük muharrir ve şairler millî dilin zenginleşmesine, dil âlimleri, dil kurumları tarafından yaratılmış yeni kelimelerin yerinde ve isabetli olanlarını eserlerinde, şiirlerinde kullanarak bu yeni kelimeleri terviç etmek münevverler nazarında bu kelimeleri değerlendirmek suretile de hizmet edebilirler.

Gelelim bizim eski Türk şairlerine: Osmanlı sülâlesinin hâkimiyeti devrinde Türkiyede pek çok şair yetişmiştir. Bunlardan bazıları çok büyük şairlerdi.

Hiç şüphe yoktur ki Bâki, Ruhi'yi Bağdadî, nef'i ve Nedim gibi şairler çok hassas ruhlu, ince duyuşlu gayet büyük şiiri deha ile dünyaya gelmiş şahsiyetlerdi. Fakat, ne yazıktır ki bu büyük şairlerden hiç biri öz Türk dilinin gelişmesi, halk dilinde kullanılan kelime köklerinden yeni sözler yaratarak dilin zenginleşmesi için hiç bir şey yapmamışlardır. Bilâkis pervasız bir surette edebî dilimize binlerce arabça, ve farsça kelime sokmak suretile millî dilimizi yabancı kelimeler denizinde boğulmak tehlikesine maruz bir hale getirmişler ve bu suretle millî dilimizin kendi ruh ve bünyesine uygun bir yolda gelişmesine mâni olmuşlardır.

Divan şairlerinin eserlerinin bediî kıymetini, şiiri değerini, o şiirlerdeki ince his, bediî görüş ve zarif fikir cevherlerini kim inkâr edebilir? Fakat ne yazık ki, bu kıymetli cevherlerden Türk milletinin ekseriyeti ne mazide istifade edebilmiştir, ne de gelecekte istifade edecektir! İlk mektebi bitiren bir Fransız Korney'i, Rasin'i anlamakta güçlük çekmez; herhangi bir okur yazar Rus kolayca Puşkin'le Lermontoff'u okur ve anlar. Göte'yi anlamıyan bir Alman tasavvur olunamaz. Bizim bugünkü okur yazar Türklerin büyük bir ekseriyeti (edebiyat muallimleri müstesna) bizim eski Divan şairlerinin eserlerini okuyamıyor, okusa da anlıyamıyor.

Bizim Divan edebiyatı bugün Türk «halkı» için hiç bir zaman açamıyacağı kapalı ve sihirli kutulara doldurulmuş mücevherat gibidir: Hazine mevcud, kıymeti şüphesiz, fakat istifadesi imkânsız! Bu bizim kültür tarihimizin bir faciasıdır.

Maalesef, arabça ve farsça kelimeleri güya türkçe kelimelermiş gibi lâübaliyane, kullanmak, bildiği herhangi bir arabça veya farsça kelimeyi dilimize sokmak ibtilâsı Divan şairlerine mahsus kalmamıştır. Bizim nesirle yazan muharrirlerimiz ve büyük müverrihlerimiz de aynı hatayı irtikâb etmişlerdir.

Bu hâdisenin bir çok sebebleri vardır. Onlar üzerinde duracak değilim. Fakat en mühim sebeb:

Medreselerde Türk dilinin okutulmaması, olmuştur.

Medreselerde arab lisanının sarfı, nahvi ve hattâ beyan ve belâgat kaideleri bütün tafsilâtile okutulurdu.

Fakat Türk dili ile alâkadar olan yoktu. Türk dili medreselerde okutulmazdı.

Medreselerde Türk dilinin sarf ve nahvini okutmak, öz türkçe millî eserleri tedris etmek şöyle dursun, Türk dilinin bir tedris mevzuu olabileceği dahi akıllarından geçmiyordu. Bizim şair ve müverrihlerimiz arabça ve farsçadan başka bir dil bilmiyen yarı arablaşmış, yarı acemleşmiş medrese hocalarının şakirdleri idiler, bu hocaların bütün bildikleri ve kullandıkları öz türkçe kelimelerin adedi bini aşmıyordu. Onun için hem medrese çevrelerinde hem şairler ve müverrihler arasında Türk diline karşı bir lâkayıdlık, bir nevi istihfaf hâkimdi. Zamanın şahidi Âşık Paşanın dediği gibi:

Türk diline kimesne bakmaz idi,
Türklere her giz gönül akmaz idi,
Türk dahi bilmez idi o dilleri
İnce yolu o ulu menzilleri.

görülüyor ki bir millet içinde şairlerin çokluğu o millet dilinde ilim dili yaratılmasını, ilim dilinin millileşmesini temin için kâfi değildir. Onun için «dili şairler ıslah eder, dil kurumları değil» şeklinde ifade edilmiş fikir mutlak surette doğru değildir.

Dil âlimlerinden mürekkeb ilmî heyetlere ihtiyaç vardır.

Eğer ilim dili yaratılması için millet içinde edib ve şairlerin zuhuru kâfi olsa idi, Diavn edebiyatı şairlerinden, büyük müverrihlerden sonra bugün bizim tamamile işlenmiş, zengin öz türkçe bir ilim dilimiz mevcud olması icabederdi.

— *Arkası Sa 4. Sü 3 de* —

HEM NALINA HEM MIHINA

Mesken buhranına dair

Geçenlerde, bu sütunda Yapı ve Kredi Bankasının Beyoğlu şubesinin açılması münasebetile bir yazı yazmış ve Bankanın, bankacılık işlerine olduğu gibi asıl tesis gayesine uygun olarak yapı işlerine de ehemmiyet vermesi lüzumuna işaret etmiştim.

Yapı ve Kredi Bankasının kurucusu sayın Kâzım Taşkent bu yazıma şu mektubla cevab verdi:

«Beyoğlu şubemizin açılışı münasebetile 6 ekim tarihli Cumhuriyet gazetesindeki sütununuzda Yapı ve Kredi Bankası ve şahsım hakkındaki yazınızı derin şükranlarla okudum. Nezaketinizin bir tezahürü olan bu yazının baş kısmı bizim için gayretlerimizi arttırıcı büyük bir kıymet taşımaktadır. Yazınızın ikinci kısmında ise çok faydalı tenkidlerde bulunuyorsunuz ki, bunlara verdiğimiz değer çok daha büyük olmuştur. Çünkü bu vesile ile harb sonunun en mühim davalarından biri olan mesken meselesine temas ederek bize bu mevzu etrafındaki düşüncelerimizi kısaca söylemek fırsatını hazırlamış oldunuz.

Evvelâ şunu arzedeyim ki, tenkidlerinizde tamamen haklısınız. Yapı mevzuunda bizden umulan ve bizim de istediğimiz ölçüde faaliyet gösteremedik.

1946 yılında yaptırdığımız otuz kadar evden bir çok tecrübeler kazandık. Bu tecrübeler, bize daha geniş ölçüde mesken inşasına girişmenin bugünkü şartlar altında mümkün olamıyacağını gösterdi. Yalnız, bu sahadaki çalışmalarımızı inkıtaa uğratmamak için memleket içinde ve dışında ev tipleri ve inşaat malzemesi üzerinde bir çok etüdler yapmağa devam ettik. Bunlardan elde ettiğimiz neticelere dayanarak, gene bir tecrübe mahiyetinde olmak üzere, önümüzdeki yıl içinde otuz kadar ufak ve ucuz ev yaptıracağız. Yalnız bütün bu gayretlerimizin bir laboratuar denemesi hududlarını aşmadığını ve aşamıyacağını gene itiraf etmek mecburiyetindeyiz.

Mesken davasının halline doğru atılacak en büyük adımın, geçen mayıs ayında Ankarada toplanan Yapı Kongresinin mesken bahsine aid mukarreratının tatbikile mümkün olacağına kaniim. Ilişik olarak takdim ettiğim bu mukarreratı okuyunca, siz de takdir buyuracaksınız ki, davanın esaslı bir surette halli, ancak bazı ana tedbirlerin devletçe ve belediyelerce alınmasına bağlı bulunmaktadır. Bunlar temin olunduktan sonradır ki, biz ve bizim gibi teşekküller, mesken buhranının halli yolunda, gücümüz ölçüsünde, faydalı olmak imkânlarına kavuşacağız.

En derin saygılarımla.»

Kâzım TAŞKENT

Ankarada toplanmış olan Yapı Kongresinin mesken bahsine aid mukarreratını dikkatle okudum. Epey uzunca olan bu kararlardan ayrıca bir makale olarak bahsetmeği faydalı buluyorum. Şimdilik şu kadar söyliyeyim ki mesken meselesinin halli için Yapı Kongresinin aldığı kararlar, devlete ve belediyelere bir takım vazifeler vermektedir. Hattâ belediyelere düşen işler de tâlidir ve dava çok daha ziyade devletin gayretine ve kanunlara iftikar etmektedir. Fakat mayıs ayındanberi, bu davayı hal yolunda, hiç bir esaslı adım atılmış değildir. Bekliyelim. Belki Büyük Millet Meclisinin önümüzdeki çalışma devresinde Yapı Kongresinin bir kısım mühim mukarreratı, kanunlaştırılır ve bu büyük memleket meselesi hal yoluna girer.

Açık muhabere

B. Hasan Sertkaya ile B. Turhan Aksoya: Amerikanın Missouri tipinde 45.000 tonluk 5 zırhlısı ve 3 tane de 45.000 tonluk uçak gemisi vardır. Saygılar.

B. Faruk Şükrü Tersele: Cumhuriyet'te manzume neşredecek yerimiz olmadığı için «Sabah Namazında» adlı manzumenizi müsaadenizle Ömer Rıza Doğrul arkadaşımızın çıkarmakta olduğu Selâmet dergisine verdim. Saygılar.

Trabzonda B. M. Kantarcıya: Sahil şehirlerine deniz uçaklarile posta, yolcu ve eşya nakliyatı yapılabilir. Fakat Trabzona bir hava meydanı yapılması da yerinde olur. Çünkü deniz uçaklarının inip kalkabilmesi için sakin suya, yani bir limana veya nehre ihtiyac vardır.

Mes'ud bir evlenme

Bayan Nesrin ile Karaköy Un Fabrikası sahiblerinden Bay Kenan Elerin düğün merasimleri, dün gece Taksim Belediye Gazinosunda akraba ve dostları huzurlarile sabaha kadar neşe içinde devam etmiştir. Yeni evlileri tebrik eder, saadetler dileriz.

TEŞEKKÜR

Şehid Harbiye Nazırı Mahmud Şevket Paşa yeğeni, merhum Mirliva Mehmed Ali Nüzhet Paşa mahdumu, Afyonkarahisar Millî Kuvvetler Komutanı Kaymakam şehid Arif Beyin, maktul subay Mazhar Sabri Özeralp yeğeni ve damadı, As. Ps. 13106 Sb. Hüsamettin Erkmenalpın kardeşi, İs. Kd.Yzb. Burhan Hekimoğlunun bacanağı, Bayan Zekiye Sergenin eşi

Kurmay Havacı Binbaşı BAHAEDDİN SERGEN

bir tayyare kazasında şehid olmuştur. Teessürümüzü telgraf, mektubla paylaşan, bizzat taziyede bulunan sayın Orgeneral Zeki Doğan, sayın Orgeneral Muzaffer Tuğsavul, Korgeneral Muhittin Bansel, Korgeneral Fevzi Uçaner, Korgeneral Fevzi Mengüç, General Azmi, Kurmay Albay Zühdü Gökçal, Kurmay Albay Enver Akoğlu, Kurmay Yarbay Nejad Orkaç, Kurmay Binbaşı Kemal Aka, Kurbay Binbaşı Sıtkı Tonzalpa ve bütün arkadaşlarına, tanıdıklara gazeteniz vasıtasile teşekkür ederiz.

Eşi: Zekiye Sergen
Ağabeysi: Hüsamettin Erkmenalp
Baldızı: Cahide Hekimoğlu
Çocukları: Mete, Oyer Sergen

TEŞEKKÜR

Ölümü ile ailemizi sonsuz acılara garkeden, pek kıymetli ve sevgili büyüğümüz

Doktor KENAN HASAN BİRGEN

gerek bizlerin ve gerekse onu sevenlerin göz yaşları arasında ebedî istirahatgâhına tevdi edilmiştir.

Bu hazin merasime çelenk lûtfeden ve bizzat iştirak ederek sonsuz acımızı paylaşmak kadirşinaslığını gösteren büyüklerimize, Cumhuriyet Halk Partisine, akraba, dost ve arkadaşlarına ayrı ayrı teşekküre imkân bulamadığımızdan, bu vazifemize değerli gazetenizin tavassutunu rica ederiz.

Birgen ailesi

YENİ MODA

İkinci Sayısı Fevkalâde Yeniliklerle yarın çıkıyor.

Mütehassıs kimseler tarafından hazırlanan bu sayıda şunlar var:

Büyük elbise patronu

Ayrıca: En lüks, en pahalı Avrupa ve Amerika moda meşherlerinin seçme kroki ve modelleri - Çok güzel bir ceket ve fantezi bir kazak örneği ve örgü tarifi - En son tayyör ve döpiyes modelleri

Bunlardan maada bu sayıya şu enteresan yazılar ilâve edilmiştir:

Kadın makiyaj ve giyiminden son moda yenilikleri - Güzelliğin esasları - Vücudünüze bakmasını biliyor musunuz? Bunları yaparsanız çirkinleşirsiniz. İyi bir ev idarecisimisiniz - Yumurta kremi sizi güzelleştirir - Son romantik kısa saç modası - Tipinize göre giyininiz. - Son korse, şapka modaları vesaire...

Çıkaran: **Arif Bolat Kitabevi**

İstanbulda neticelenen hazin bir aşk macerası, 100 kuruş.

VARLIK YAYINLARI

İLKOKULA TEMEL BİLGİLER

İlkokulun beş sınıfını birden saran yardımcı dergiler.

Mütehassıs bir heyet tarafından İlkokul programına, ünite ve konularına göre hazırlanan bu dergiler ,diğerlerinden tamamen farklıdır. Her dergi bir konuyu tam olarak işlemektedir. Bu dergiler her İlkokul öğrencisine mutlaka lâzımdır.

İlk iki kitap dün ve bugün çıktı:

1 — Mevsimler

2 — İlk İnsanlar

Her biri 8 renkli çift kapak içinde 36 resimli sahife, 15 kuruş.

Umumî dağıtım yeri: Türkiye Yayınevi Ankara Caddesi 36, İstanbul.

Dikkat: Okul Kooperatifleri toptan siparişlerini semtlerindeki gazete satıcıları veya 23714-24133 No. lara telefon etmekle temin edebilirler.

TÜRKİYE YAYINEVİ

YALOVA KAPLICALARI

Otel ve Lokantaları 1 Kasım 948 Pazartesi günü kapanacaktır. Piknik ve avcılar için yalnız ÇINAR OTELİ bütün sene açık bulunacaktır. CUMHURİYET BAYRAMI için bir kapanış programı hazırlanmaktadır. İstifade ediniz.

Büyük Fikir Mecmuası

YENİDEN DOĞUŞ

Bütün İnsanlık İçin

Memleket ve dünya meselelerile dolu olarak zengin bir şekilde

YARIN ÇIKIYOR

EFE AŞKI

Esirgenmeden en büyük para ve emek sarfedilen büyük Türk filmi

ATLAS FİLM

BEACONS

TO BETTER ENGLİSH

İngilizceyi iyi konuşmak için en mükemmel yardımcı kitab çıktı. Umumiyetle yapılan hataları düzeltmeğe yardım eder. Bütün Orta ve Lise okullarına tavsiye ederiz. Fiatı 150 Kuruş.

Rafet Zaimlar Kitabevi

DİKKAT

VİM yalnız sarı renkte yuvarlak ve yassı kutularda, yani maruf ambalâjında satılmaktadır.

Kilo ile satılan temizleyici tozlar VİM DEĞİLDİR.

EFE AŞKI

Azametile her Türkün göğsünü gururla dolduracak bir film

ATLAS FİLM

Kırşehri — Gülşehri
Babailer-Âhiler-Bektaşiler

Yazan:
CEVAT HAKKI TARIM

Kırşehir tarihini mahallî tetkik ve vesikalara dayanarak inceliyen bu mühim eseri tarihseverlere tavsiye ederiz. 250 kuruş.

UĞUR KİTABEVİ

EFE AŞKI

Efelerin destanı.

ATLAS FİLM

Radyolarınızın şarkı rehberi:

SEÇİLMİŞ ŞARKI GÜFTELERİ

40 fasıl — 1200 şarkı — Köçekçeler,
Her kitabcıda bulunur. Fiatı 250 kuruştur.

İstanbul, Cağaloğlu — MARMARA MATBAASI 38 - 2

SURİYE VATANDAŞLARINA:

İstanbul ve Ege bölgesinde bulunan bütün Suriye vatandaşları kayıd ve askerlik muameleleri yapılması için en yakın bir müddette Konsolosluğumuza müracaat etmeleri rica olunur.

SURİYE KONSOLOSLUĞU

CUMHURİYET

Nüshası 10 kuruştur

Abone şeraiti

	Türkiye için	Hariç için
Bir aylık	300 Kr.	600 Kr.
Üç aylık	800 •	1600 •
Altı aylık	1500 •	2900 •
Senelik	2800 •	5400 •

DİKKAT

Gazetemize gönderilen evrak ve yazılar neşredilsin edilmesin iade olunmaz. İlânlardan mesuliyet kabul edilmez